

leopardi nisi superbi amatores hujus sæculi, quos primum diabolus per doctrinam hæreticorum ad perfidiam generat, ac deinde per hujus mundi amorem ad vitia inflamat? Montes leopardorum divitiæ sunt et pompæ hujus sæculi, in quibus se pravi extollunt, et electorum vitam acrius insectantur, quando eos in hoc sæculo abjectos, et se sublimes aspiciunt. Bene ergo dicitur ad sponsam: *Venies, et transibis ad montem Seir, et Hermon a cubilibus leonum, a montibus leopardorum.* Sed quid est *de cubilibus leonum ad mon-*

tem Seir, nisi de incontinentia ad castitatem, de voluptate ad parcimoniam: Et quid est *de montibus leopardorum ad montem Hermon*, nisi de superbia ad humilitatem, et de crudelitate ad patientiam? Et nota quod dicit de cubilibus non de cubili, de montibus non de monte, et ad montem non ad montes. De cubilibus ergo ad montem, de montibus ad montem, hoc est de multis ad unum progredimur, quia quanto magis mundum fugiendo Deo appropinquare incipimus, tanto magis in unum congregamur. Quod nobis, etc. Amen.

DE MEDITANDO SEU MEDITANDI ARTIFICIO

OPUSCULUM AUREUM.

Meditatio est frequens cogitatio modum, et causam et rationem uniuscujusque rei investigans; modum quid sit, causam quare sit; rationem quomodo sit. Tria sunt genera meditationum, unum in creaturis, unum in scripturis, unum in moribus. Primum surgit ex admiratione, secundum ex lectione, tertium ex circumspectione. In primo admiratio quæstionem generat, quæstio investigationem, investigatio inventionem. Admiratio est dispositionis, quæstio causæ, investigatio rationis. Dispositio est in cælo cuncta æqualia, in terra alta et depressa: pro hac admiratio. Causa, propter vitam terrenam terra, propter vitam cælestem cælum: pro hac quæstio. Ratio, qualis terra, talis vita terrena; quale cælum, talis vita cælestis: pro hac investigatio. In lectione autem sic considerandum. Primo lectio ad cognoscendam veritatem materiam ministrat, meditatio coaptat, oratio sublevat, operatio componit, contemplatio in ipsa exsultat. In Scripturis meditatio est, quomodo scire oporteat. Exemplum scriptum est: *Declina a malo, et fac bonum (Psal. xxxvi).* Accedit meditatio lectioni, quare dixit prius, *declina a malo*, et postea *fac bonum*. Causa quia nisi prius mala recedant non adveniunt bona. Ratio, sicut prius mala germina eradicantur, postea plantantur bona. Item quare dixit: *Declina a malo?* Quia in itinere occurrunt. Item *declina*, quia ubi fortitudine resistere non possumus, consilio et ratione declinando evadimus. Item declinamus mala vitando materiam peccati, ut pro superbia, divitias, pro incontinentia abundantiam, pro concupiscentia speciem carnis, pro invidia et contentione vitanda amorem possessionis. Hoc est declinare. Item, si quemadmodum omne malum declinandum præcipitur, sic omne bonum faciendum jubetur. Et sicut qui non omne malum declinat, sic qui non omne bonum facit, reus est. Sed si sic est quis non est reus? Ergo ab omni malo declinare jubemur. Bona autem quædam sunt necessitatis, quædam voluntatis.

Necessitatis sunt quæ sunt in præcepta et voto; de cæteris si quid supererogatur redditur, si nihil non imputatur. Item meditatio in lectione est, quomodo sint quæ sciuntur quia sunt, te quomodo facienda sunt. Est enim meditatio exco-gitatio consilii quomodo implentur quæ sciuntur, quia inutiliter sciuntur nisi impleantur. Item, meditatio in lectione est triplieis considerationis. Secundum historiam, allegoriam, tropologiam. Secundum historiam est, quando eorum quæ facta sunt rationem vel quærimus, vel admiramur suis temporibus, et locis, et modo congruo perfectam. In hac consideratio judiciorum divinorum meditantem exercet, quæ nullis temporibus recta defuerunt et justa, quibus factum est quod oportuit, et redditum quod justum fuit. Secundum allegoriam meditatio operatur in dispositione præcedentium, futurorum significationem attendens mira ratione et providentia coaptatam sicut oportuit ad intelligentiam, et fidei formam fabricandam. In tropologia meditatio operatur quem fructum dicta afferant, exquirens quid faciendum insinuent, vel qui doceant esse vitandum; quid ad eruditionem, quid ad exhortationem, quid ad consolationem, quid ad terrorem scripturæ lectio proponat, quid ad intelligentiam virtutis illuminet, quid nutriat affectionem, quid formam vivendi ad iter virtutis edoceat.

Meditatio in moribus secundum affectus, et cogitationes, et opera. In affectibus considerandum est ut sint recti, sinceri, hoc est ad id ad quod debent esse, et quomodo debent esse. Diligere enim quod non oportet malum est, et similiter quod diligere oportet, diligere quomodo non oportet, malum est. Itaque bonus affectus est, quando est ad id, ad quod debet et quomodo debet. Amnon sororem dilexit, et erat affectus ad quod debuit, sed quia male dilexit, non erat quomodo debuit (II Reg. xiii). Igitur affectus esse potest ad id, ad quod debet et non quomodo debet. Nunquam autem esse potest quomodo

debet, nisi ad id ad quod debet. In eo ad quod debet rectus, et quomodo debet sincerus. In cogitationibus considerandum, ut sint mundæ et ordinatæ. Mundæ sunt, quando neque de malis affectionibus generantur, neque malas generant affectiones. Ordinatæ sunt, quando rationabiliter, hoc est tempore suo adveniunt. Tempore enim non suo etiam bona cogitare sine vitio non est, ut in lectione de oratione, et in oratione de lectione. In operibus considerandum est primum, ut bona intentione fiat. Bona intentio est, quæ simplex est, et recta. Simplex sine malitia. Recta sine ignorantia. Quæ enim sine malitia est, zelum habet. Sed quæ ignorantia est secundum scientiam, zelum non habet. Itaque intentionem oportet esse et rectam per discretionem, et simplicem per benignitatem. Secundo in operibus considerandum est, ut ex recta intentione inchoata cum perseveranti fervore ad finem perducantur, ut nec perseverantia torpeat, nec amor tepescat. Item meditatio in moribus duplici consideratione discurrit, intus et foris. Foris ad famam, intus ad conscientiam. Foris, quid deceat, et quid expediat: deceat ad exemplum, expediat ad meritum: nobis ad meritum, proximis ad exemplum. Intus ad conscientiam, ut sit munda conscientia, nec accusationem patiat, vel pro torpore boni, vel pro presumptione mali. Munda autem conscientia est, quæ nec de præterito juste accusatur, nec de præsentibus injuste delectatur.

Item in moribus meditatio considerationem suam exercet, ut omnes motus qui oriuntur in corde deprehendat, unde veniant et quo tendant. Unde veniant secundum originem, quo tendant secundum finem. Omnis enim motus de aliquo est, et ad aliquid. Motus igitur cordis aliquando manifestam habent originem, aliquando occultam, et quæ manifesta est aliquando manifeste bona est, aliquando manifeste mala. Quæ manifeste bona est a Deo est; quæ autem manifeste mala, sive a diabolo est, sive a carne. Isti enim tres auctores sunt omnium suggestionum, et omnes aspirationes, quæ invisibiliter cordi adveniunt, ab istis procedunt. Item quæ occulta sunt, aliquando bona sunt et occulta, aliquando mala, et dubia. Et quæ bona sunt, a Deo sunt; quæ autem mala sunt, vel a diabolo, vel a carne sunt. Quæ igitur manifesta sunt, sive bona, sive mala, a prima sua origine judicantur. Quæ autem dubia sunt in origine, probantur a fine. Exitus enim manifestat quod a principio celabatur, et propterea qui motus suos a principio judicare non potest, finem investiget et consummationem. Quæ enim dubia sunt vel incerta, bona sunt vel mala occulta. Et quæ mala sunt, sicut dictum est, vel a diabolo, vel a carne sunt. Et sunt mala utraque, nec differunt in eo quod mala sunt, sed differunt, quoniam quæ a carne sunt, frequentius surgunt propter necessitatem, quæ vero a diabolo sunt, sæpius oriuntur præter rationem. Quod enim a diabolo suggeritur, sicut alienum est ab homine, ita recenter alienum est ab humana ratione, ut, verbi

gratia, nuper satiatus famem patiat, paulo ante inebriatus siti æstuet, post longam dormitionem concurrens somno pergravetur. In hoc ergo opera diaboli discernuntur, quoniam extranea sunt ab homine, et aliena ab humana ratione. Opera autem carnis, et suggestiones ejus sæpius præcedentem habent causam necessitatem. Sed quia modum et mensuram transeunt, excrescunt in superfluitatem. Ut verbi gratia cum post famem cibus sumendus immoderate appetitur, et post abstinenciam in sumendo edulio mensura non tenetur. Item meditatio morum triplici judicio exercetur. Primo quod judicat inter diem et noctem. Secundo quod judicat inter diem et diem. Tertio quod judicat omnem diem. Inter noctem et diem judicare, est mala a bonis dividere. Inter diem et diem judicare, est inter bonum et melius discretionem habere. Omnem diem judicare, est singula bona pro merito suo æstimare. Item meditatio morum finem et directionem in omni conversatione considerat. Finis est, ad quod tenditur. Directio, qua facilius pervenitur. Omnis enim, qui ad aliquid tendit, secundum aliquid cursum suum dirigit, et qui directius pergit, citius pervenit. Sunt enim quædam bona, in quibus etiam multum moveri parum est. promoveri. Alia compendioso labore fructum magnum adducunt. Et hæc ergo discernenda sunt, et eligenda magis, quæ magis prosunt. Quæcunque enim magis prosunt, meliora sunt, et omne opus secundum fructum suum judicari oportet. Multi hanc discretionem non habentes, plurimum laboraverunt, et parum profecerunt, quoniam oculum habuerunt foris tantum ad speciem operis, et non intus ad fructum virtutis. Gavisus sunt enim magna se facere, magis quam utilia exercere, et dilexerunt potius illa, in quibus videri possent, quam emendari. Item meditatio in moribus primum considerat quæ debita sunt, sive ex præcepto sive ex voto, et ea primum agenda judicat, quæ sic facta habent meritum, ut non facta generent reatum. Hæc ergo primum faciendæ sunt, quæ sine culpa dimitti non possunt. Post hæc si quid voluntaria exercitatione superadditur, sic faciendum est, ut debitum non impediatur. Alii volunt quod non debent, qui non valent id quod debent. Alii, et si valent quod debent, voluntaria impedimenta adducunt, volendo quod non debent. Item meditatio morum duo mala in bona actione præcipue cavenda considerat, hoc est afflictionem et occupationem. Afflictio est ad amaritudinem. Occupatio ad dissipationem. Per afflictionem dulcedo mentis amaricatur. Per occupationem tranquillitas dissipatur. Afflictio est, quando pro his, quæ non valet per impatientiam uritur. Occupatio est, quando in his (quæ valet) agendis per impatientiam agitatur. Ne igitur male amaricetur animus, suam impossibilitatem patienter sustineat: ne autem male occupetur, possibilitatem suam extra mensuram suam non extendat. Item meditatio morum alia consideratione formam vivendi dijudicat probans nec bonum esse ea, quæ non fiunt, impatienter appete-

tere, nec bonum esse ea, quæ fiunt, insipienter fastidire. Qui enim semper quod non facit appetit, et quod facit fastidivit, nec præsentibus fruitur, nec futuris satiatur. Inchoata enim ante consummationem deserit, et inchoanda ante tempus apprehendit. Propterea bonum est bono suo esse contentum, et præsentia bona supervenientibus bonis augere, non pro futuris abjicere. Levitas enim est bonorum commutatio, exercitatio autem vir-

atutis, multum diversa currunt via, qui pro novis vetera abjiciunt, et qui ab inferioribus ad superiora conscendunt. Qui enim mutationem quærit, fastidiosus est sicut qui profectum appetit, studiosus est. Rectissime ergo incedit, qui sic est fervens ad melius, ut in bono non sit fastidiosus, sed sustineat prius, donec posterius tempore suo apprehendat.

DE FRUCTIBUS CARNIS ET SPIRITUS.

CAP. I. De tribus virtutibus theologis, et quatuor cardinalibus ex humilitate nascentibus.—CAP. II. De parium inter se et cum imparibus collatione, ut virtutum cum virtutibus, vitiorum cum vitiis, ac virtutum cum vitiis — CAP. III. De superbia, et ejus comitibus. — CAP. IV. De vana gloria, et ejus comitibus. — CAP. V. De invidia, et comitibus ejus. — CAP. VI. De ira, et comitatu ejus. — CAP. VII. De tristitia, seu acedia, et comitatu ejus. — CAP. VIII. De avaritia, et comitatu ejus. — CAP. IX. De ingluvie ventris, seu gula, et de comitatu ejus. — CAP. X. De luxuria, et comitatu ejus. — CAP. XI. De humilitate, et ejus comitibus. — CAP. XII. De prudentia, et comitatu ejus. — CAP. XIII. De justitia, et comitatu ejus. — CAP. XIV. De fortitudine, et comitibus ipsius. — CAP. XV. De temperantia, et ejus comitibus. — CAP. XVI. De fide, et ejus comitibus. — CAP. XVII. De spe, et ejus comitibus. — CAP. XVIII. De charitate, et comitatu ejus. — CAP. XIX. De dilectione, et ejus ratione duplici.

PROLOGUS.

Cum omnis divinæ paginæ sermo id intendat, ut homini bonum humilitatis persuadeat, et superbiæ malum declinandum attentius suadeat, præsertim cum in altero salutis et vitæ, in altero ruinæ principium sit, necessarium videtur ipsius humilitatis et superbiæ fructum et efficaciam quasi formam quamdam visibilem virtutum cultori facie tenus ostendere, quatenus alterutrius speciei, superbiæ, vel humilitatis imitator cognoscat ex fructuum qualitate, quid mercedis assequatur ex utriuslibet executione. Duas itaque arbusculas fructu et ascensu dissimiles, et rudi, et novello cuilibet converso, adjunctis vitiorum sive virtutum paucis definitiunculis proponimus, ex quarum radice fructuum proventus pateat, et quæ arbor ex duabus eligenda sit allectus fructu discernat. Et quidem superbia fructus carnis radix est, fructus spiritus humilitas. Quæ diversitas inspecta radicum, fructum earum moderabiliter quærentis appetitum ostendit. Denique vetus Adam se collocat in arce vitiosæ arboris. Novus Adam principatum obtinet proventus spiritualis. Si ergo præstantius deteriori, id est bonum malo altrinsecus conjunxeris, quod in his emineat, quod præponderet valenter intellexeris. Collatis enim qualitatibus contrariorum cito meliorum æstimatio patèbit. Perspectis igitur radicibus ramis et fructibus nostris arbitrii tui sit eligere quod volueris.

CAP. I. De tribus virtutibus theologis, et quatuor cardinalibus ex humilitate nascentibus.

Cunctarum enim, ut prædictum est, virtutum fundamentum est humilitas, quia omnis qui se hu-

milat exaltabitur (Luc. xiv). Et pauperibus spiritu regnum cælorum aperitur (Matth. v). Prima autem virtutum humilitati fides accedit, quia impossibile est sine fide placere Deo; et justus ex fide vivit (Hebr. xi). Sed fide quid profecis spe non quæris quod fide complecteris? Quod enim nondum videmus speramus et spes non confundit. (Rom. v). Quia vero sperando amamus quod jam fide tenemus, spei charitas succedit et sic fides, quæ per dilectionem operatur, recte procedit. Qualiter autem istæ tres virtutes, id est spes, fides, charitas distinguendæ, tenendæque sint prudentia docet et informat. Justitia ornat et consummat. Fortitudo retinet et roborat, et ne excurrant in nimia et ne incompetenter intra suos terminos coarctentur, temperantia moderatur et discernit. Si ergo has quatuor virtutes addas tribus superioribus, septenarius iste virtutum numerus plenitudinem septiformis gratiæ suis executoribus adducit, per quam vitiorum compago dissolvitur, corpus diaboli superatur, et per semitam justitiæ fons et origo virtutum omnium aditur.

CAP. II. De parium inter se et cum imparibus collatione, ut virtutum cum virtutibus, vitiorum cum vitiis ac virtutum cum vitiis.

Si adjunxeris similia similibus, partium æqualitas utriusque partis excellentiam perhibet. Si vero dissimilia contuleris, magis patet diversitas alterius. Sicque conjunctio parium differentiam arcet partium singularum, et diversa qualitas utriusque crescere videtur ex utroque. Confer album nigro, sapientem stulto, superbum humili, malum bono, et ex ipsis contrariis distantibus argumentum propriæ